

Esquemes i resums d'història d'Espanya

Esquema:

El sexenni democràtic

Entenem com a Sexenni democràtic o revolucionari el període entre 1868 i 1874 en que després d'enderrocar la reina Isabel II s'intenta implantar a Espanya un sistema plenament democràtic, que va patir una gran inestabilitat, va passar per diversos intents d'organització de l'estat i va finir finalment en un cop d'estat que restaurà la monarquia dels Borbons, en la persona d'Alfons XII, fill d'Isabel II.

Etales i esdeveniments principals

Causas de la Revolució de Setembre de 1868

Les hem de trobar sobretot en el descrèdit de la monarquia i la crisi econòmica i financera.

-Descrèdit de la monarquia i la persona d'Isabel II, per la reina, amb el seu recolzament als moderats i a les formes més autoritàries de govern, la seva vida personal i l'allunyament dels problemes del país.

-Insatisfacció dels liberals progressistes, que es veien apartats del poder, ja que la reina sempre que podia donava el poder als moderats. Desig d'una democratització del país entre diversos sectors populars o de les classes mitges urbanes.

-Crisi econòmica, en tres àmbits:

a) Agrícola, amb una crisi de subsistències al final del regnat d'Isabel II.

b) Industrial, amb la manca de cotó per la Guerra de Secesió americana.

c) Financera, amb l'enfonsament de les inversos fetes en el ferrocarril.

El 1866, els progressistes (Prim), la Unió Liberal (Serrano), els demòcrates i els republicans signen o s'afegeixentende (Bèlgica), compromentent-se a enderrocar la monarquia i democratitzar el país.

Setembre 1868 – “Gloriosa revolució”

-*Pronunciamiento* a Cadis de **Prim, Serrano i Topete** contra **Isabel II**

-28 setembre. Batalla d'Alcolea, derrota de l'exèrcit reial

-Destronament i exili de la reina

1868

-Comença la Guerra per la independència a Cuba (octubre)

-La **Pesseta**, moneda oficial d'Espanya

1869– 1870 Govern progressista i regència

-Eleccions per sufragi universal i noves Corts (febrer)

-**Nova Constitució** (monarquia constitucional, sobirania nacional, sufragi universal, àmplia declaració de drets) (juny)

-**Serrano** és nomenat Regent i **Prim** cap de govern. Recerca d'un nou rei per Espanya. (setembre 1869)

-Venda de les mines de l'Estat, per fer front a la situació de fallida de la Hisenda pública i estimular

l'economia.

- Congrés de l'Associació Internacional de Treballadors a Barcelona (1870)
- Aranzel lliurecanvista del ministre Laureà Figuerola.
- Amadeu de Savoia** (casa reial italiana) és elegit rei d'Espanya per les Corts, amb el nom d'**Amadeu I** (novembre 1870)
- Assassinat de **Prim** (desembre 1870)

1871-1873 Monarquia d'Amadeu I

- Comença el regnat d'**Amadeu I** (gener)
- Comença la Tercera Guerra Carlina (1872)
- Per falta de suport, el rei **Amadeu I** abdica de la corona d'Espanya (1873)

1873 – Primera República espanyola

- Les Corts, per evitar cercar un nou rei, proclamen la República
  - 1er. President: **Figueras** (febrer-juny)
  - 2on. President: **Pi i Margall** (juny-juliol)
  - 3er. President: **Salmerón** (juliol-setembre)
  - 4art. President: **Castelar** (setembre-gener)
- Projecte de Constitució federal
- Sublevació **cantonalista** a Cartagena, Llevant, Andalusia (intent de crear per la força petites repúbliques federades de tipus llibertari)

1874 – Cop d'estat i República dictatorial

- Cop d'estat del general **Pavia**, que entra a les Corts per la força. (gener)
- República dictatorial, presidida per **Serrano**.
- Suspensió de la constitució de 1869
- Fi del moviment cantonalista
- Manifest de Sandhurst, redactat per **Cánovas del Castillo: Alfons**, fill d'Isabel II, és comproment a ser un rei liberal (desembre).
- Cop d'estat de Martínez de Campos, restaura la monarquia dels Borbons en la persona d'Alfons, proclamat **Alfons XII**.

Resum:

“Gloriosa Revolució” de 1868. Causes

L'anomenada “Gloriosa Revolució” de setembre de 1868, significa l'enderrocament d'Isabel II del tron espanyol i l'inici d'un breu i intens període de democratització a l'Espanya del segle XIX, conegut com a Sexenni Democràtic o Revolucionari, que després de nombroses vicissituds acabà en fracàs, i el la reinstauració dels Borbons en la persona d'Alfons XII, fill d'Isabel II.

Les causes de la revolució són complexes; les hem de buscar en un doble fracàs, polític i econòmic; en una monarquia que no havia acceptat plenament el sistema liberal i treballava activament per entorpir-lo, almenys en la seva variant més progressista, però també en el fracàs d'una societat que tampoc havia trobat les vies de desenvolupament econòmic, amb una industrialització limitada, protegida i fràgil, una població que patia servers períodes de fam en un moment en que les desamortitzacions no havien suposat un nou i més just repartiment de la terra, i fins i tot

havien empitjorat la situació dels pobles, com fou el cas de la de Madoz.

Causes polítiques

La monarquia d'Isabel II no havia acceptat de bon grau la implantació del liberalisme, i la reina havia treballat activament per mantenir en el poder la opció més conservadora, els moderats, apartant els progressistes del poder, malgrat l'evident descontentament popular que es manifestà en revoltes importants, com les que van precedir el bienni progressista (1854-56) o la rebel·lió de la caserna de San Gil (1866), que acabà amb una duríssima repressió, amb 66 afusellaments.

Així mateix, la reina s'havia envoltat d'una colla de "camarilles" una mena de "grups de pressió" que conspiraven a la Cort per als seus propis interessos. Fins i tot Francesc d'Assís, rei consort, havia simpatitzat obertament amb els carlistes.

També la vida privada de la reina era objecte de crítica, a causa dels seus afers amorosos i de la poca austeritat de la seva vida, que contrastava amb la fam i carestia que va patir la població en els anys seixanta del segle XIX.

Haven perdut l'esperança d'accedir al poder, els progressistes, dirigits pel general Joan Prim, que s'havia destacat al Marroc, decidiren aliar-se amb els demòcrates dirigits per Cristino Martos, i l'any 1866 signaren l'anomenat **Pacte d'Ostende**, en aquesta ciutat belga, pacte al que també s'afegiren els republicans. Posteriorment, i després de la mort d'Odonell, s'afegí al pacte la Unió Liberal, liderada per una altre militar, Francisco Serrano.

A grans trets, el Pacte d'Ostendre preveia l'enderrocament dels Borbons, eleccions per sufragi universal a unes Corts constituents, que determinarien la forma d'estat (Monarquia o república).

Causes econòmiques

Crisi financera: Les enormes inversions que havia comportat la construcció de la xarxa de ferrocarril no varen donar els guanys esperats, degut a l'escàs desenvolupament industrial i del mercat, amb escàs trànsit de mercaderies i passatgers.

Les pèrdues foren importants pels inversors, i tampoc l'estat va poder compensar-los, la cotització del deute públic estava també enfonsada.

Crisi industrial: la indústria tèxtil catalana era depenent de les importacions de cotó del sud dels Estats Units. La guerra de Secessió americana (1861-1865), comportà el cessament d'aquestes importacions, amb el consegüent tancament de fàbriques.

Crisi de subsistències: Els anys finals del regnat d'Isabel II varen coincidir amb un seguit de males collites, que comportà escassetat d'aliments i pujada de preus, que no es va limitar als cereals, base de l'alimentació, sino a d'altres productes bàsics.

La combinació d'aquestes crisis, amb les seqüeles d'empobriment, fam i atur i el fort descontentament contra la política de la reina i del govern, varen posar les bases de la revolució posterior.

La revolució de setembre de 1868

Començà el 19 de setembre de 1868, sota el lema de "Visca Espanya amb honra". El brigadier Topete s'insurreccionà amb l'esquadra a Cadis, i ben aviat se li uniren Prim, desterrat a Londres, i Serrano, desterrat a Canàries. La revolta es va estendre, i Isabel II es va quedar sense suport. Després de la derrota de les tropes reials a Alcolea, la reina, que estava a Sant Sebastià, es va exiliar a França.

Es formaren Junes Provincials, que recordaven a les de la Guerra del Francès, i es constituí un govern provisional, format per militars i signants del Pacte d'Ostende. El govern va dissoldre les Junes i la Milícia Nacional per evitar problemes, fet que ocasionà una gran decepció.

El govern provisional (1868)

El govern provisional estava encapçalat per Serrano (unionista), Prim (progressista) era ministre de la guerra i Sagasta (progressista), ministre de la governació; els demòcrates foren deixats de banda.

El 19 d'octubre s'implantà a Espanya la pesseta (contenia cinc grams de plata i equivalia a quatre rals) com a moneda oficial, amb la finalitat d'estabilitzar l'elevat deute públic.

Es varen convocar eleccions per sufragi universal masculí dels majors de vint-i-cinc anys, anant avotar el setanta-cinc per cent dels cens. Els progressistes obtingueren la majoria, amb 159 diputats, els unionistes n'obtingueren 59, els republicans federals 59, els carlins 18, els moderats 14 i els republicans unitaris 2.

El mateix any 1868, esclatà a Cuba una guerra per la independència, que començà amb el "Grito de Yara".

Les Corts constituents (1868-1869) i la regència de Serrano

Les noves Corts així elegides, varen redactar una nova constitució (1869), considerada la més democràtica del segle XIX: Sufragi universal, llibertat d'impres, de reunió i d'associació; habeas corpus, llibertat de culte... Establia Espanya com una monarquia constitucional.

La llibertat d'associació, reunió i impres, fou trascendental per a l'organització del moviment obrer, i ben aviat arribaren a Espanya els dos corrents de l'Associació Internacional de Treballadors (I Internacional), marxistes i anarquistes.

Es va debatre el tema de l'esclavitud, vigent encara a Cuba, proclamant-se la "llibertat de ventres", és dir que els fills d'esclava ja no serien esclaus.

En no haver-hi rei, Serrano fou nomenat regent, i Prim assumí la Presidència del Consell de Ministres.

El govern inicià una política econòmica -que perduraria durant tot el sexenni- que volia sanejar la Hisenda pública, estimular l'economia i integrar-la en el context internacional. Sota la direcció del ministre d'hisenda, Laureano Figuerola, a més de l'establiment de la pesseta com a moneda oficial, es va iniciar una política lliurecanvista, destinada a liberalitzar els intercanvis amb l'exterior (Aranzel Figuerola). Una altra mesura va ser la venda de les mines de l'estat, que tenia com a objectiu eixugar l'elevat deute públic però també estimular la seva explotació, dinamitzant l'economia i augmentant els ingressos de l'estat. S'ha parlat d'una "desamortització del subsol". El problema és que les mines acabaren en mans d'empreses estrangeres, principalment britàniques, que les explotaren majorment en el seu benefici.

Proclamació del nou rei (1870)

En 16 de novembre de 1869, es va procedir a elegir un nou rei, obtenint-se els següents resultats: Amadeu de Savoia: 191 vots; República Federal, 60 vots; Duc de Montpensier, 27 vots; Baldomero Espartero, 8 vots; Alfons de Borbó, 8 vots; República unitària, 2 vots; República, 1 vot; Duquessa de Montpensier, un vot.

D'aquesta manera fou proclamat Amadeu de Savoia, de la casa reial italiana, com a rei

constitucional d'Espanya. La casa de Savoia havia aconseguit la unificació d'Itàlia i tenia fama de liberal.

Malauradament, pocs dies abans de l'arribada del nou rei, el President del govern i principal valedor del monarca, Joan Prim, fou assassinat, sense que s'hagi aclarit mai l'autoria del magnicidi.

Monarquia d'Amadeu I (1871-1873)

El nou rei no tan sols no gaudí del suport popular; molts el veien com un rei estranger. En el dos anys del seu regnat, esclataren diverses revoltes: el 1872, la III Guerra Carlina; avalots en favor de la república a Catalunya i Andalusia, que demanaven no tan sols la república, sino l'abolició de les quintes i els consums; suportà també l'hostilitat dels partidaris d'una restauració borbònica.

Alhora, continuà l'alçament independentista a Cuba.

Davant la situació, Amadeu I va presentar la seva renúncia al tron l'11 de febrer de 1873.

Davant la situació, les Corts proclamaren la República, en la que molts pocs creien.

I República espanyola (1873)

La I República espanyola va tenir quatre presidents:

Estanislau Figueras (febrer-juny), republicà federal.

Francesc Pi i Margall (juny-juliol), republicà federal.

Nicolás Salmeron (juliol-setembre), republicà unitari.

Emilio Castelar (setembre-gener), republicà unitari.

Durant la presidència dels dos primers es va redactar el primer projecte de constitució federal espanyola, que no passà mai de ser això, un projecte. Establia 15 estat federals, o 17, amb Cuba i Puerto Rico, i fins i tot les colònies africanes.

Als conflictes bel·lics oberts, Cuba i la guerra carlina, s'afegí una seguit de revoltes populars, amb vagues i ocupació de terres. La conflictivitat culminà en la **sublevació cantonalista**, que al llarg de la costa mediterrània i en altres punts d'Espanya, proclamà diverses repúbliques o cantons gairebé independents, de caire anarquista.

El govern es va veure obligat a fer intervenir l'exèrcit per sufocar la rebel·lió cantonalista, resistint sobretot el cantó de Cartagena, per tractar-se d'un lloc fortificat. El govern fou molt dur en la repressió, i Salmeron va dimitir per no veure's obligat a signar penes de mort, essent substituït per Castelar, al qui se li atorgaren poders extraordinaris, a fi de fer front a la situació.

Cop d'estat de Pavia i república dictatorial de Serrano

El 3 de gener de 1874, mentre es procedia a l'elecció d'un nou president, Manuel Pavía, capità general de Madrid, entrà a les Corts amb un destacament i les va dissoldre per la força. Darrera aquest cop d'estat, hi havia els interessos de les classes més conservadores, que desitjaven un retorn a l'ordre.

Francisco Serrano fou proclamat president de la República i del govern, va suspendre la constitució de 1869, va prohibir les activitats de la Internacional obrera i va limitar el dret d'associació.

Mentre, es preparava el retorn dels Borbons al tron espanyol, de la mà d'Antonio Cánovas del Castillo. Isabel II, conscient de la seva impopularitat, havia abdicat de la corona en favor del seu fill Alfons, de divuit anys.

Alfons de Borbó signà el desembre de 1874 el "Manifest de Sandhurst", proclamant la seva intenció de ser un rei liberal.

El 29 de desembre, el general Martínez Campos proclamà a Sagunt Alfons de Borbó com a rei d'Espanya, posant fi al sexenni democràtic i iniciant la Restauració.

Conclusions

L'establiment d'un sistema democràtic a Espanya similar als que hi havia a Europa, entre 1868 i 1974 va fracassar i això es va deure a diversos factors:

- a) La falta de suport, tant per part de la burgesia i la noblesa terratinent, que preferien un règim més autoritari, com d'amplis sectors de la classe obrera, a qui va decebre la falta de política social dels diversos governs i que va preferir altres opcions, com el socialisme i l'anarquisme, i fins i tot arribant a la insurrecció armada, com en el cas del cantonalisme.
- b) Els diversos i greus problemes que varen sorgir, com el cantonalisme, o es varen agreujar, com la sublevació cubana i el carlisme.
- c) El greu problema econòmic, heretat del període anterior, que va impedir les reformes en profunditat.
- d) La tendència de l'exèrcit a intervenir per fer variar la política dels diversos governs, fet habitual a la història de l'Espanya contemporània.